

Categoria A

REVISTA ARHEOLOGICĂ

serie nouă _ vol. XVII _ nr. 2

Revistă indexată în bazele de date
SCOPUS, ERIH PLUS, DOAJ, CEEOL, ROAD, ISIFI, CiteFactor

CHIȘINĂU 2021

ISSN 1857-016X
E-ISSN 2537-6144

INSTITUTUL PATRIMONIULUI CULTURAL
CENTRUL DE ARHEOLOGIE

REVISTA ARHEOLOGICĂ

Reponsabil de volum/responsible for volume: dr. Ghenadie Sîrbu

Secretar de redacție/editorial secretary: Livia Sîrbu

Colegiul de redacție/Editorial Board

Dr. hab. **Igor Bruiako** (Odesa), dr. **Ludmila Bacumenco-Pîrnău** (Chișinău), dr. hab. **Dumitru Boghian** (Târgu Frumos), dr. **Roman Croitor** (Aix-en-Provence), dr. hab. **Valentin Dergaciiov** (Chișinău), dr. **Alexandr Diachenko** (Kiev), dr. **Vasile Diaconu** (Târgu Neamț), dr. **Mariana Guceanu** (Iași), prof. dr. **Svend Hansen** (Berlin), prof. dr. **Elke Keiser** (Berlin), dr. **Maia Kașuba** (Sankt Petersburg), dr. **Sergiu Matveev** (Chișinău), prof. dr. **Michael Meyer** (Berlin), dr. **Octavian Munteanu** (Chișinău), prof. dr. **Eugen Nicolae** (București), prof. dr. hab. **Gheorghe Postică** (Chișinău), dr. hab. **Eugen Sava** (Chișinău), dr. hab. **Sergei Skoryi** (Kiev), prof. dr. **Victor Spinei**, membru al Academiei Române (București, Iași), prof. dr. **Marzena Szmyt** (Poznan), dr. **Nicolai Telnov** (Chișinău), dr. hab. **Petr Tolochko**, membru al Academiei Naționale de Științe a Ucrainei (Kiev), dr. **Vlad Vornic** (Chișinău), dr. **Aurel Zanoci** (Chișinău)

Manuscrisele, cărțile și revistele pentru schimb, precum și orice alte materiale se vor trimite pe adresa: Colegiul de redacție al „Revistei Arheologice”, Centrul de Arheologie, Institutul Patrimoniului Cultural, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 1, MD-2001, Chișinău, Republica Moldova

Рукописи, книги и журналы для обмена, а также другие материалы необходимо посылать по адресу: редакция «Археологического Журнала», Центр археологии, Институт культурного наследия, бул. Штефан чел Маре ши Сфынт 1, MD-2001 Кишинэу, Республика Молдова

Manuscripts, books and reviews for exchange, as well as other papers are to be sent to the editorship of the “Archaeological Magazine”, Archaeology Centre, Institute of Cultural Heritage, 1 Stefan cel Mare si Sfant bd., MD-2001 Chisinau, Republic of Moldova

Toate lucrările publicate în revistă sunt recenzate de specialiști în domeniu după modelul double blind peer-review
Все опубликованные материалы рецензируются специалистами по модели double blind peer-review
All the papers to be published will be reviewed by experts according the double blind peer-review model

CUPRINS – СОДЕРЖАНИЕ – CONTENTS

STUDII – ИССЛЕДОВАНИЯ – RESEARCHES

Regina A. Uhl (<i>Berlin</i>) Innovationen und Schlüsseltechnologien im 4. Jt. v. Chr.	5
Илья Палагута, Елена Старкова (<i>Санкт-Петербург</i>) О структуре археологического и функционального керамического комплексов Кукутень-Триполья	18
Mariana Sîrbu, Denis Topal, Eugen Sava, Lazar Dermenji (<i>Chişinău</i>) Bronze objects discovered in the settlements of the Noua-Sabatinovka cultures from the collection of the National Museum of History of Moldova	37
Vasile Iarmulschi (<i>Chişinău/Berlin</i>) Cu privire la cronologia și periodizarea necropolei de tip Zarubincy de la Voronino	62
Dan Matei (<i>Turda</i>) Reutilizarea postromană a elementelor de cultură din teritoriul provinciei Dacia. I. O introducere în problematică	68
Ольга Манигда (<i>Киев</i>) Средневековые городища на Южном Буге. Освоение пространства и предназначение укреплений	78
Сергей Тараненко (<i>Киев</i>) Каменные стены Печерского монастыря XII века	87

CERCETĂRI INTERDISCIPLINARE – МЕЖДИСЦИПЛИНАРНЫЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ – INTERDISCIPLINARY SURVEYS

Roman Croitor (<i>Chişinău/Aix-en-Provence</i>) A revision of Gervais' archaeozoological collection from the Middle and LatePaleolithic site of Tournal Cave, France	108
Adela Kovács (<i>Botoşani</i>) Considerații metodologice privind analiza dactiloscopică efectuată asupra unei statuete antropomorfe din faza Cucuteni A-B	116

RECENZII ȘI PREZENTĂRI DE CARTE –
РЕЦЕНЗИИ И КНИЖНОЕ ОБОЗРЕНИЕ – PAPER AND BOOK REVIEW

Alexandru Szentmiklosi , <i>Așezările culturii Cruceni-Belegiș în Banat.</i> (Editor: Ioan Bejinariu), Editura Mega, Cluj-Napoca 2021, 410 p. text și 193 planșe. ISBN 978-606-020-364-3 (Ioan Bejinariu, <i>Zalău</i>)	127
George-Dan Hânceanu, Angela Simalcsik, Robert Daniel Simalcsik, Vasile Diaconu, Lucian Munteanu, Otilia Mircea, Viorica Vasilache, <i>Arhiepiscopia Romanului și Bacăului. Cimitirul medieval și complexele laice din perimetrul sud-vestic al incintei bisericești: rezultatele cercetării preventive din anul 2015,</i> Brăila, Editura Istros a Muzeului Brăilei „Carol I”, Piatra Neamț, Editura „Constantin Matasă”, 2021, 786 p.	

ISBN: 978-606-654-434-4; ISBN: 978-973-7777-60-7
(Lidmila Bacumenco-Pîrnău, *Chişinău*)131

IN HONOREM

**Profesorul Marin Cârciumaru la cea de-a 80-a aniversare:
peste 50 de ani de activitate de cercetare arheologică**
(Elena-Cristina Nițu, Ovidiu Cîrstina, *Târgoviște*)133

IN MEMORIAM

In memoriam Alexandru Szentmiklosi (1971-2019)
(Andrei Georgescu, *Timișoara*)137

In memoriam Vasile Chirica (3.07.1943 – 18.04.2021)
(Alexandru Berzovan, *Iași*)139

LISTA ABREVIERILOR – СПИСОК СОКРАЩЕНИЙ – LIST OF ABBREVIATION141

INFORMAȚII ȘI CONDIȚIILE DE EDITARE A REVISTEI ARHEOLOGICE142

INFORMATION AND CONDITION OF PUBLICATION IN THE ARCHAEOLOGICAL
MAGAZINE143

**In memoriam Vasile Chirica
(3.07.1943 – 18.04.2021)**

Anul acesta a fost unul dificil pentru Institutul de Arheologie din Iași, fiind marcat de dispariția unuia dintre membrii săi marcanți, profesorul Vasile Chirica. A fost o lovitură grea nu doar pentru Institut, ci pentru întreaga arheologie din Moldova care a pierdut unul dintre reprezentanții săi de seamă. În acest context, mi-am propus să aștern câteva rânduri despre viața și activitatea sa.

A văzut lumina zilei pe data de 3.07.1943 în localitatea Vișani, comuna Bârnova, jud. Iași, unde a urmat cursurile școlii primare (1950-1954). Și-a continuat studiile la Școala nr. 2 din Iași, clasa a VIII-a urmând-o la Liceul nr. 5. Anumite înclinări, moștenite poate din familie, l-au făcut ca pentru o scurtă perioadă, între anii 1958 și 1960 să urmeze cursurile Seminarului Teologic al Mănăstirii Neamț. A renunțat să mai urmeze drumul preoției nu dintr-o dezamăgire, nici din temere, ci din modestie; era de părere că a fi un slujitor al lui Dumnezeu implica un mod de viață și o trăire de care nu se simțea vrednic. Cu toate acestea, a rămas pe tot parcursul vieții sale, într-un mod discret, apropiat de mediul clerical și de Biserică.

Din anul 1960 a urmat cursurile la Liceul „Vasile Alecsandri” din Iași, până în 1963. Ulterior, s-a înscris la Facultatea de Istorie a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, absolvind în 1968 ca șef de promoție. Prima sa pasiune științifică a fost cultura dacilor liberi, teza sa de licență, susținută sub

coordonarea prof. dr. Mircea Petrescu-Dîmbovița, fiind intitulată „*Necropolele carpice din Moldova*”. Angajarea la Institutul de Arheologie și Istorie „A.D. Xenopol” în anul 1968 a dus însă la o reorientare a interesului profesional spre o perioadă cu totul diferită, paleoliticul.

Departate de a se eschiva, V. Chirica s-a dedicat total cercetării acestei epoci. Ucenicia în studiului paleoliticului și-a făcut-o participând pe șantiere precum Ripiceni-*Izvor*, Ohaba - Ponor, Ceahlău și altele alături de reputați profesori precum Alexandru Păunescu și Nicolae Moroșan. A urmat, totodată, cursuri de geomorfologie cu C. Martiniuc și de anatomie cu Olga Necrasov.

În anul 1981 și-a susținut teza de doctorat intitulată „*Așezările paleolitice de la Mitoc*”, sub conducerea profesorului M. Petrescu-Dâmbovița. În anul 1995 a devenit cercetător principal I la Institut, iar între 1994-2000 a deținut funcția de secretar științific. Între martie 1997 și iulie 2000, Vasile Chirica a fost director general al Complexului Muzeal Național „Moldova” din Iași.

Opera științifică a lui Vasile Chirica este una foarte vastă. De numele său se leagă cercetarea sitului de la Mitoc-*Malu Galben*, unul dintre cele mai importante obiective paleolitice din România și din zona de sud-est a Europei. Descoperirile de excepție realizate aici de-a lungul anilor au fost prezentate într-un număr foarte mare de studii și

comunicări, atât în țară cât și peste hotare, atrăgând după sine o serie întreagă de colaborări de succes cu specialiști reputați din Franța, Belgia, Germania și alte state. Dragostea față de acest șantier și de descoperirile de acolo l-au însoțit pe V. Chirica până în ultimele luni ale vieții sale, fiind constant preocupat de ordonarea și publicarea integrală a tuturor materialelor rezultate.

V. Chirica a avut, totodată, pasiunea cercetărilor arheologice de teren. Astfel, împreună cu A. Păunescu și Paul Șadurschi a redactat în 1976 *Repertoriul arheologic al județului Botoșani*, lucrare ce a primit Premiul „Vasile Pârvan” al Academiei Române. Între anii 1984-1985, împreună cu Marcel Tanasachi, a publicat *Repertoriul arheologic al județului Iași*, lucrare excelentă pentru vremea în care a fost scrisă, de referință nu doar prin prisma rezultatelor, ci și din punct de vedere al metodologiei de cercetare aplicate.

O direcție de cercetare care l-a preocupat pe V. Chirica a fost spiritualitatea comunităților preistorice, mai ales a celor paleolitice, redactând în acest sens, singur sau alături de diverși colaboratori, o serie întreagă de studii și cărți primite cu interes de către specialiști.

O altă fațetă a personalității sale a fost cea de profesor și de mentor, sub tutela sa redactându-se o serie de teze de doctorat de certă valoare. Modest și dispus oricând să-și sprijine doctoranzii, V. Chirica n-a împins pe nimeni „să intre în casa înțelepciunii sale, ci mai degrabă a adus pe fiecare în parte în pragul propriei sale înțelepciuni” (Kahlil Gibran).

Deși nu mă pot revendica între elevii lui Vasile Chirica, fiindu-i aproape în ultimii ani am putut să-l cunosc îndeaproape și să-i apreciez calitățile. L-am cunoscut pentru prima dată în vara anului 2016, când am fost angajat în cadrul Institutului de Arheologie din Iași. Veneam dintr-o altă parte

a țării, ocupându-mă până atunci de arheologia civilizației dacice clasice din regiunea Banatului și a Crișanei. Îmi amintesc și acum discuția pe care am avut-o cu domnia sa la scurtă vreme după afișarea rezultatelor concursului. Mi-a vorbit despre necesitatea Institutului nostru de a se implica cât mai mult în investigarea arheologiei spațiului est-carpatic românesc și m-a rugat, ca pe cât posibil, să îmi concentrez cercetările în județele Iași, Vaslui și Botoșani. M-a încurajat totodată să continui mai departe cu studiul celei de-a doua epoci a fierului, lucru pentru care îi voi rămâne mereu recunoscător.

Am păstrat, până la final, o colaborare apropiată și relații cordiale. A fost un excelent șef de secție, știind să păstreze o stare de echilibru și bună înțelegere, apreciind și încurajând, mai presus de toate, munca și rezultatele științifice. M-a sfătuit și m-a ajutat în tot ce-a însemnat procesul de adaptare la mediul academic ieșean, destul de diferit ca ambianță de cel în care mă formasem.

Poate și din aceste motive l-am perceput mereu ca pe un om cu un suflet cald, generos și sincer. Colaborarea în diverse proiecte, de anvergură mai mică sau mai mare, ca de altfel și participarea pe șantierul de la Mitoc-*Malu Galben* (jud. Botoșani) în anul 2018 au reprezentat experiențe cât se poate de fericite. Atmosfera de lucru era una plăcută, pigmentată cu umor și multe povestiri ...

Împreună cu dumnealui, în anul 2018 am obținut, după îndelungi negocieri, rezultatele scanărilor LIDAR pentru bazinele râurilor Prut și Bârlad, scanări care acoperă o suprafață de peste 22 000 de km pătrați și a căror valorificare începe deja să schimbe imaginea despre multe probleme din istoria și preistoria spațiului est-carpatic al României.

Ar mai fi multe de spus, dar mă opresc aici.
Dumnezeu să te odihnească în pace, profesore !

Alexandru Berzovan